

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

RAPPORT UV ÖST 2005:41

ARKEOLOGISK FÖRUNTERSÖKNING

Härdar från förromersk järnålder längs med Stjärnorpsvägen

Berg, Vreta klostets sn, Linköpings kn, Östergötland

Dnr: 422-5271-2000

Göran Gruber

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se

Text och grafik Göran Gruber och Lars Östlin.

Utskrift RAÄ UV Öst, Linköping, 2005

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

© 2005 Riksantikvarieämbetet

Rapport UV Öst 2005:41

ISSN 1404-0875

Innehåll

Inledning 5

Syfte och metod 5

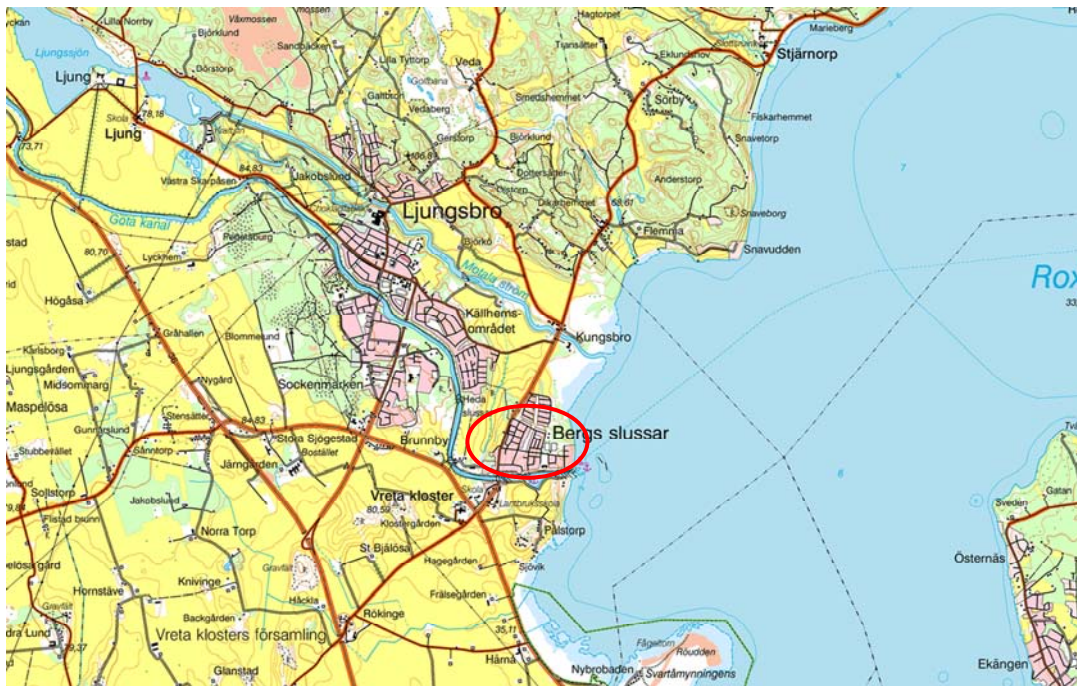
Topografi och fornlämningsmiljö 5

Resultat 6

Referenser 7

Administrativa uppgifter 7

Bilagor 7

Figur 1. Utsnitt ur Gröna kartan med förundersökningsområdet markerat

Härdar från förromersk järnålder längs med Stjärnorpsvägen

Inledning

Med anledning av att Tekniska Verken i Linköping AB, avsåg att schakta för underhåll och förstärkning av VA-nätet inom Bergs samhälle utförde Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst, under sommaren 2001 en arkeologisk förundersökning i området.

Schaktarbetet berörde stora delar av Bergs samhälle och omfattade både tomt- och gatumark. Undersökningsområdet var i huvudsak beläget norr om Göta kanal, i östslutningen från Stjärnorpsvägen ner mot sjön Roxen. Exploateringsområdet ligger i en mycket fornlämningstät trakt. Inom området finns registrerade gravar och boplatser, och i omedelbar anslutning finns ett stort antal registrerade fornlämningar, huvudsakligen gravar och gravfält. En del av dessa är helt eller delvis undersökta.

Förundersökningen resulterade i fyndet av två härdar längs med Stjärnorpsvägen, intill Göta kanal. En av dessa har daterats till förromersk järnålder. Anläggningarna undersöktes och togs bort. I övrigt framkom inget av antikvariskt intresse inom exploateringsområdet.

Syfte och metod

Då större delen av schaktarbetet innebar att grävningen följde äldre schakt och bara en mindre del av arbetet berörde ”orörd” mark, varierade målsättningen med förundersökningen.

- I äldre schakt syftade undersökningen till att dokumentera, tolka och om möjligt datera de lämningar som förekom i schaktväggarna.
- I orörd mark syftade undersökningen till att försöka styra undan schakten från eventuella lämningar. Om detta inte var möjligt så skulle de lämningar som framkom dokumenteras och om möjligt dateras.

Inför schaktarbetet besiktigades området för att bedöma sannolikheten för att fornlämningar skulle beröras.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella förundersökningsområdet ligger i Berg norr om Göta kanal. Området begränsas i väster av Stjärnorpsvägen som löper på krönet av en nordsydlig åsrygg, ca 65 m ö h. Från vägen sluttar topografin kraftigt åt öster ner mot sjön Roxen, 33,6 m ö h. Inom detta område ligger Bergs villasamhälle som till stora delar byggdes under 1960-talet.

Roxenbygden betraktas traditionellt som ett av Östergötlands tre centralområden från bronsålder och framåt (Kaliff 1999:46 ff och där anförd litt). I området kring Vreta kloster och i Bergs villasamhälle finns ett stort antal lämningar från olika tidsperioder. De fasta lämningarna i förundersökningsområdet består till största delen av gravhögar, stensättningar och gravfält från brons- och järnålder.

Straxt söder om exploateringsområdet och söder om Göta kanal finns fornlämningen RAÄ 81. Den markerar läget för var Bergs by legat samt ett gravfält. Gravfältet vilket daterats till förromersk järnålder undersöktes på 1950-talet varvid 20 brandgravar och 4 skelettgravar togs bort. Idag finns en kvarlämnad stensättning på platsen.

Riksantikvarieämbetet, UV Öst, har tidigare utfört en arkeologisk utredning, etapp 1, vilken omfattade det nu aktuella exploateringsområdet (Karlsson 2001). I rapporten avgränsas de delar av exploateringsområdet som berör registrerade fornlämningar. I samband med utredningen gjordes bedömningen att schaktarbeten inom hela det nu aktuella exploateringsområdet medför risk för att fornlämningar kan komma att beröras.

Resultat

I exploateringsområdets sydvästra del innebar arbetet schaktning längs med Stjärnorpsvägens östra sida. Schaktet var cirka 1,20 meter brett och sträckte sig cirka 100 meter i nordsydlig riktning. Det låg cirka en meter öster om tomterna Kungsbro 3:12, 3:17, 3:18, 3:19 och 3:22. Grävarbetet utfördes här delvis i orörd mark och det framkom två härदार samt äldre odlingslager i schaktets södra del. Topografiskt låg anläggningarna och lagren i ett tydligt sadelläge, mellan en höjd i söder och en i norr, se figur 4. Anläggningarna undersöktes inom ramen för förundersökningen.

Härdarna, A1 och A2, se figur 3, låg 0,90 respektive 0,70 meter under dagens gatunivå varav cirka 0,60 meter utgjordes av sentida fyllnadsmassor och asfalt. Härden A1 låg i höjd med Kungsbro 3:12. Härdens form i plan är osäker däremot syntes den som en 1,40 meter bred och 0,26 meter djup tydlig ellips i schaktets östra vägg. Fyllningen bestod av sotig brun humusblandad silt och rikligt med skärvsten. I botten av härden fanns en tydlig kollins. Från härden A1 togs ett ¹⁴C-prov vars analysresultat gav en datering till 400 – 200 f Kr (2250+/-75 BP, Ua-26172), se figur 2. Dateringen av härden A1 till förromersk järnålder överensstämmer med den typologiska dateringen av gravfältet RAÄ 81. Gravfältet ligger knappt 300 meter söder om anläggningarna på en markerad höjd i landskapet.

Härden A2 låg 15 meter norr om A1 i höjd med Kungsbro 3:19. Även den syntes tydligt i schaktväggen och dess form i plan är okänd. Anläggningen var 1,20 meter bred och 0,16 meter djup. Fyllningen bestod av kraftigt sotig brun humusblandad silt. I botten av härden fanns en tydlig kollins.

Längs med med en sträcka på cirka 35 meter i schaktets södra del kunde man följa vad som föreföll vara två odlingslager, se figur 3. Lager 3, som låg direkt under gatans fyllnadsmassor, hade en jämn tjocklek på cirka 0,20 meter och karaktären av brun humusblandad silt med enstaka inslag av kol. Detta lager bör tolkas som ett sentida odlingslager. Lager 4 återfanns under lager 3 men överlagrade i sin tur båda härdarna. Tjockleken varierade från 0,05 – 0,15 meter och dess karaktär bestod av brunsvart humusblandad silt med inslag av kolstänk. Lager 4 bör ses som ett äldre odlingslager.

Inom de övriga delarna av exploateringsområdet framkom inget av antikvariskt intresse vare sig i äldre rörschakt eller i orörd mark.

Linköping, april 2004

Göran Gruber

Referenser

Kaliff, A. 1999. Arkeologi i Östergötland – scener ur ett landskaps förhistoria. OPIA 20. Institutionen för arkeologi och antik historia, Uppsala universitet. Uppsala 1999.

Karlsson, P. 2001. Utredning för fjärrvärme i Berg. Rapport UV Öst 2001:8.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-5271-2000.

Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 220-12786-00, 2001-02-16.

Projektnummer: 1520333.

Undersökningstid: hösten 2001.

Projektgrupp: Pär Karlsson, Katarina Österström, Göran Gruber.

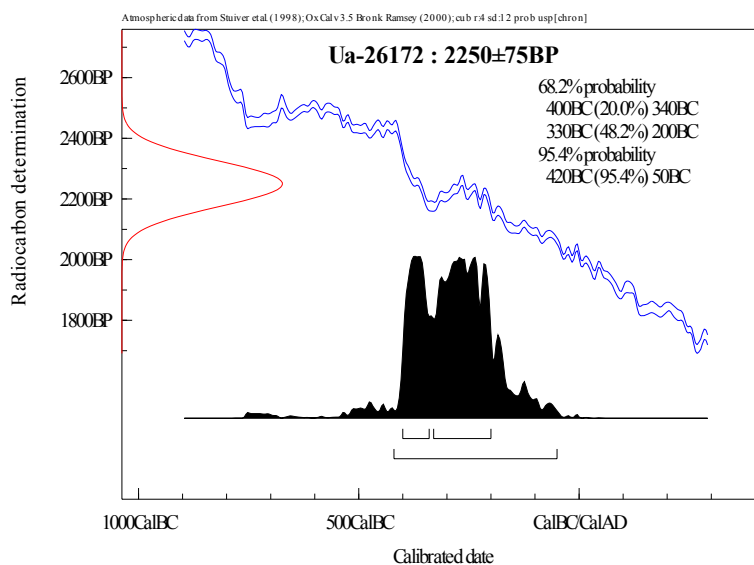
Exploateringsyta: 0,4 km².

Undersökt yta: 0,4 km².

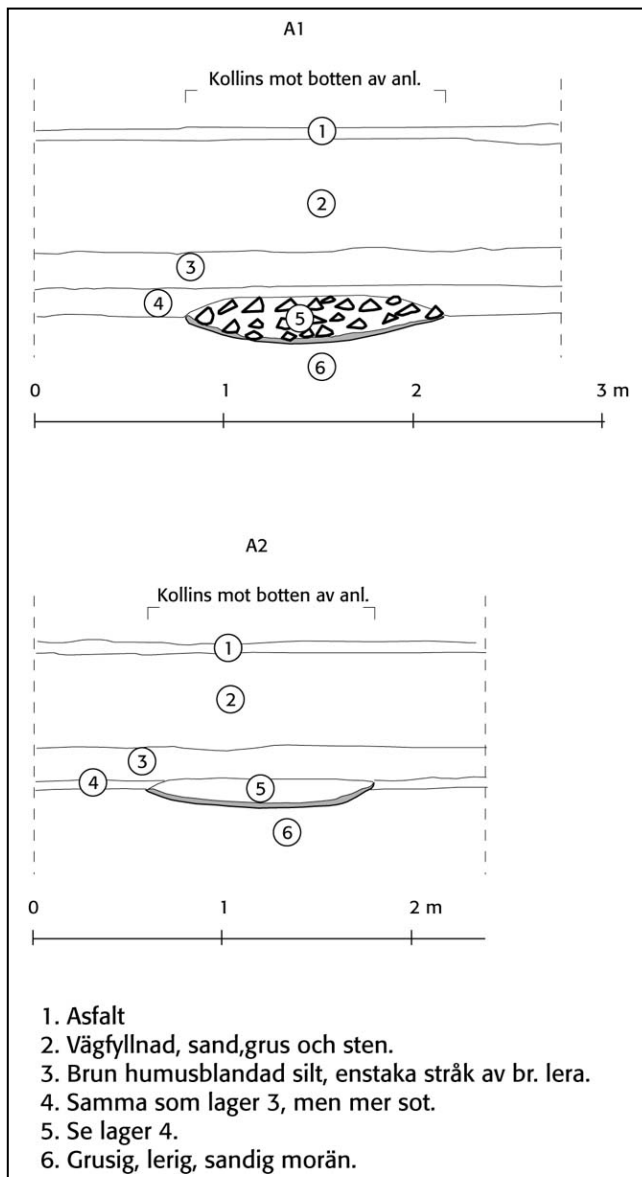
Läge: Ekonomiska kartan, blad 8F 6g, edition 2 jun 1982, x 6484800 y 1483670.

Fynd: inga fynd.

Bilagor

Figur 2. Resultatet av analyserat ¹⁴C-prov, Ua-26172. Anläggning A1.

Figur 3, Profilritningar av de båda hårdarna A1 respektive A2 längs med Stjärnorpsvägen.

